

Notes NMDE

Def. 1 | Производната на функцията

Производната на функцията и в точката t се дефинира чрез

$$u'(t) \equiv \frac{du}{dt} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{u(t+h) - u(t)}{h}$$

ако посредството на този определение съществува.

С други думи, как се изменя дадена величина.

От практическа гледна точка, производната описва моментната скорост на изменение на величината и за едрия изменение на величината t .

Формули за гладко диференциране

• Формула с разница напред и времета $O(h)$:

$$u'(t) \approx \frac{u(t+h) - u(t)}{h}$$

• Формула с разница назад и времета $O(h)$:

$$u'(t) \approx \frac{u(t) - u(t-h)}{h}$$

• Формула с централна разница и времета $O(h^2)$:

$$u'(t) \approx \frac{u(t+h) - u(t-h)}{2h}$$

N.B.G | $u(t+h) \approx u(t) + u'(t)h$

Идеята на линеаризацията е, че приближаваме (в достатъчно малка околност) на точката t линейния обект (с който по принцип се работи трудно) с нещо линейно. Геометрично графиката е допирателната към графиката на функцията $y = t$, а производната е наклонът

N.B. 7. | Формула на Тейлър

Формулата на Тейлър е обобщение, кое то ни позволява да направим по-добро приближение на функцията в околност на дадена точка, която използваме производни от по-високи ред:

$$u(t+h) = u(t) + \frac{u'(t)}{1!} h + \frac{u''(t)}{2!} h^2 + \dots + \frac{u^n(t)}{n!} h^n + O(h^{n+1})$$

За да бъде горното в сила, функцията и трябва да е достатъчно гладка.

Обикновени диференциални уравнения (ОДУ)

Това са уравнения, в които участва неизвестна ф-я на една променлива и нейните производни.

Частни диференциални уравнения (ЧДУ)

Това са уравнения, при които функциите са на няколко променливи и участват техните частни производни.

- **Стационарни задачи:** (в които не участва времето)

Дивоят 2-мерен ~~таб~~ с неизвестна ф-я $u(x, y)$ и 3 мерен - $u(x, y, z)$. Те описват равновесното състояние на даден процес.

- **Нестационарни задачи** описват времевата зависимост на даден процес. Те могат да са 1, 2 и 3 мерни с неизвестни ф-ции - $u(x, t)$, $u(y, t)$, $u(x, y, t)$

Def.2 | Абсолютна грешка

Абсолютна грешка изразява разликата между точната и приближителната стойност при дадена апроксимация:

$$\varepsilon_a := \text{exact value} - \text{approximation}$$

Def.3 | Относителна грешка

Относителна грешка дефинираме така:

$$\varepsilon_r := \frac{\text{exact value} - \text{approximation}}{\text{exact value}} = \frac{\varepsilon_a}{\text{exact value}}$$

Задача на Коши:

Задачата на Коши представлява обикновен диференциален уравнение от първи ред. Тя има вида:

$$\frac{du}{dt} = f(t, u(t)), \quad t \in [t_0, +\infty)$$

$$u_0(t) = u_0$$

Решението на задачата на Коши картираше метода на Рундфелд

диференциалното уравнение $\dot{u} = f(t, u)$ и $u: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}^n$, което удовлетворява

установленото и началното условие

уравнението

N.B. 8. | Мрежа при ОДУ

Въвеждаме мрежата

$$\overline{W_h} = \{t_i = t_0 + ih, \quad i = \overline{0, n}, \quad n = (\bar{T} - t_0) / h\}$$

Мне търсим приближените стойности на решението именно в тези

мрежи. Стойността на приближеното решението в точката t_i

ще бъде записан с u_i : $u_i \approx u(t_i) = u_i$

Alg 1 | Явният метод на Ойлер

Явният метод на Ойлер е най-простият метод за числено решаване на ~~диф.~~ одиг. Използвайки формулата за числено диференциране с разлика напред в точката t_i :

$$u(t_i) \approx \frac{u(t_{i+1}) - u(t_i)}{h}$$

диференциалната задача на Коши се приближава върху прехота t_n с явнодрижката задача:

$$\frac{y_{i+1} - y_i}{h} = f(t_i, y_i), \quad i = \overline{0, n-1} \quad \boxed{O(h)}$$

$$y_0 = u_0$$

Точка за пресмятане на приближеното решение може да използваме схемата:

$$y_{i+1} = y_i + h f(t_i, y_i), \quad i = \overline{0, n-1}$$

$$y_0 = u_0$$

Alg 2 | Неявен метод на Ойлер

Неявният метод на Ойлер се основава на формулата за числено диференциране ~~назад~~ с разлика назад. Числената схема на задачата на Коши има вида:

$$\frac{y_i - y_{i-1}}{h} = f(t_i, y_i) \quad i = \overline{1, n} \quad \boxed{O(h)}$$

$$y_0 = u_0$$

Точка за пресмятане на приближеното решение ще ѝ да използваме схемата $y_{i+1} = y_i + h f(t_{i+1}, y_{i+1}) \quad i = \overline{0, n-1}$

$$y_0 = u_0$$

Def. 4 | Невърен метод

На всяка стапка от алгоритма, за да получим стойността на приближеното решение в t_{i+1} , трябва да решим едно (в общия случай нелинейно) уравнение, относно y_{i+1} . Ако y_{i+1} участва в дясната страна, то този метод е невърен.

Def. 5 | Доказана гранична стойност на приближението

МПА за един диференциален метод

$$\frac{y_{i+1} - y_i}{h} = \Theta(\bar{t}, \bar{y})$$

Наричаме разликата между лявата и дясната страна, пресметнати за тозиот ред:

$$\Psi_{i,h} := \frac{y_{i+1} - y_i}{h} - \Theta(\bar{t}, \bar{y}), \text{ когато}$$

$$\bar{t} = (t_0, t_1, \dots, t_n), \bar{y} = (y_0, y_1, \dots, y_n) \in \bar{\Omega} = (u_0, u_1, \dots, u_n).$$

Нарича се доказана защото с наричавме искано, за една стапка от алгоритъма.

Alg 3 | Подобрен метод на Ойлер

Методът който се нарича с едноото същото също $\delta = 1/2$

$$\left[\frac{y_{i+1} - y_i}{h} = \delta f(t_i, y_i) + (1-\delta) f(t_{i+1}, y_{i+1}) \right] \begin{matrix} \text{същото} \\ \text{същото} \end{matrix}$$

е известен като подобрен метод на Ойлер.

$$\frac{y_{i+1} - y_i}{h} = \frac{f(t_i, y_i) + f(t_{i+1}, y_{i+1})}{2}$$

- Той има 2 ред
на приближение

Def.6 | Устойчивост на решението

Назвавме, че решението на задачата y_0 е устойчиво (по лапунов / по навални данни), ако малки промени в началните условия НЕ водят до големи промени в решението.

Def.7 | A-устойчивост

Назвавме, че даден итеративен метод е A-устойчив (A-устойчив) ако при всеки бързув задачата за моделно уравнение за изследване на устойчивостта на метода

$$\frac{dy_i}{dt} = \lambda_i y_i, \text{ решението } y_i \text{ е устойчиво}$$

$$|y_{i+1}| \leq |y_i|$$

С други думи, ако в даден момент от време е текущата времена y_0 , искаме итеративният метод да не я движител с времето и да всеки следващ момент y_i га остава не повече и не по-малко от $\alpha \cdot c \cdot t$. от y_0 .

Def.8 | Монотонност на метод

Назвавме, че даден итеративен метод е монотонен, ако при всеки бързув задачата моделно уравнение за изследване на устойчивостта на метода, решението му не сменя знака си.

$$\operatorname{sgn}(y_i) = \operatorname{sgn}(y_0)$$

С други думи искаме времето да не усушава около нула.

Alg. 4 | Методи на Рунд Кута.

Даден е с етапни метод на Рунд-Кута или същността
от този вид:

$$\frac{y_{i+1} - y_i}{h} = \frac{1}{h} (p_1 k_1 + p_2 k_2 + \dots + p_s k_s),$$

$$k_1 = h \cdot f(t_i, y_i)$$

$$k_2 = h \cdot f(t_i + d_2 h, y_i + \beta_{21} k_1)$$

$$k_3 = h \cdot f(t_i + d_3 h, y_i + \beta_{31} k_1 + \beta_{32} k_2)$$

...

$$k_j = h \cdot f(t_i + d_j h, y_i + \beta_{j1} k_1 + \dots + \beta_{j,j-1} k_{j-1}), \quad j=4, \dots, s$$

Това е едностъпков метод, т.е. при намиране на y_{i+1}
използваме само стойността на y_i .

Кофициентите може да се записват в таблица на Butcher:

0				
d_2	β_{21}			
:	:			
d_s	β_{s1}	$\dots$	$\beta_{s,s-1}$	
	p_1	p_2	$\dots$	$p_{s-1} \quad p_s$

! Всички явни методи на Рунд Кута са устойчиви към устойчиви

Адаптивен Избор на Стенката | Р.К

При използване на равномерна линка, ако нерави добри (точки) резултати, стопката трябва да се съобрази с нов-домаша ситуация. Това обаче не винаги е членувано.

Идеята на методите с адаптивна стъпка е да се използва
стъпка стъпка там където е необходимо (обикновено
където ръмжето (в. възела Йерзо) и тама там
където поддържато на ръмжето в нозете.

Aulopeltidae

Из бирале первоначална стойност за h_0 ; инициализираме $y_0 = h_0$, $t_0 = 0$, tol - никакъв tolerance на граниката.

DOKATO $t_i < T$:

1. Опускаваме логичната премка ETT_i , като съхме допускане че стъпка b_i .
  2. Докато $\text{ETT}_i > t_0$ напомняване стъпката b_i и отново опускане ETT_i .
  3. Преприготвяме y_{i+1}, t_{i+1} , като и първокогалката стойност за b_{i+1} ; увеличаваме $i \leftarrow L$.

Такъв вид обучение на грекската се нарича аностериорно обучение. Използват се изкуствени от метода резултати. ЧМДЧ върху организъм и сърдечни се базират на аностериорни обучени на грекската

Многостъпкови методи

При единствените методи за приближеното решение y_{i+1} , използвани са само стойността на y_i . Идеята на многостъпковите методи е да използваме информацията, която има нануждата за решението по някои предходни точки, като на този начин се даде до нануждата по-висока точност.

Идейки засега на Римни (но скоро диференциалното уравнение)

$$\frac{dy}{dt} = f(t, y(t))$$

може да се сведе до еквивалентна на него интегрално уравнение
Интегриране от двете страни в границите от t_i до t_{i+1}

$$y_{i+1} - y_i = \int_{t_i}^{t_{i+1}} f(t, y(t)) dt$$

За да получим диференциално уравнение, приближаването на интегралната форма на външните производни. Трябва да приближим интеграла в лявата страна. За този цел се използва ^{апроксимиране} интерполяционна квадратурна формула. Т.е. ^{апроксимиране} на интегралната функция с интерполяционни и полиноми на Лагранж.

$$\int_{t_i}^{t_{i+1}} f(t, y(t)) dt = \int_{t_i}^{t_{i+1}} [L_n(f; x) + O(h^{n+1})] dt$$

Пренебрежвайки остатъчната член е ясно че $\hat{f}$ -лотът който ще се получи при приближение със M е $O(h^{n+1})$

Интерполяционният полином на Лагранж носи название като за интерполяционни ^{въздушни} вземани $t_i, t_{i-1}, \dots, t_{i-n}$ точки от дясната

Alg. 5 | Методи на Адомс - Банфорт

Общия вид на m -стъпковия метод на Адомс - Банфорт, който има

МТ = $O(h^m)$ е

$$y_{i+1} = y_i + h(c_1 f_i + c_2 f_{i-1} + \dots + c_m f_{i-m+1})$$

N.B. 19

Методите на Адомс - Банфорт са по-бързи от тези на Руне - Кута
оглед още раз ка точност, но обикновено методите на
Руне - Кута имат по-добро поведение от шестка точка на
устойчивостта на метода.

Alg 6 | Метод на Адомс - Мултон

Общия вид на m -стъпковия метод на Адомс - Мултон,
който има МТ = $O(h^m)$ е

$$y_{i+1} = y_i + h(c_0 f_{i+1} + c_1 f_i + \dots + c_m f_{i+2-m})$$

N.B. 20

За да могат да се правят изчисления с помощта на даден
 m стъпков метод е необходимо до са известни
стойностите на крилниковото решение в първите m
точки от иската. Тези стойности тр. да бъдат на даден
е единстъпков метод, който има пакетна раз ка точност като използвания метод на Адомс.

За да е имплементирана по метод на Адъмс ефективно, е необходимо да се гарантира не само стойността на кривулкето редоме, но и на дясната страна в този от интеграта, за да избегнате много честното пресичане на дясните страни в един и същи този. Ако не използвате този факт, метода ще изпитвате много по-лека страна.

Адъмс vs Руне-Кута

- Преуимущества на Адъмс

- по-бързи
- удобни за използване като предиктор-коректор.

- Предимства на Руне-Кута:

- по-дълги свойства от лека тозка на устойчивост
- по-добри са за работа с адаптивна страна

Предикторно-коректорни методи

Методи при които първоначално приближната се преви с явен метод - предиктор и после се правят няколко итерации с неявен метод - коректор

Основни предимства и недостатъци

1. Явни методи

- a) Ойлер

- + Бързи и лесни за имплементиране
- Голямо сходство.

a) Руне - Кута

- + Съществуващ метод с висок ред на сходимост
- + Погодни свойства от мярка точка на сходимост спрямо методите на Адамс - Банфорт.
- + Удобни за използване с адаптивен избор на стъпката
- Погодни от методите на Адамс - Банфорт

b) Адамс - Банфорд.

- + Съществуващ метод с висок ред на сходимост
- + Погодни от методите на Руне - Кута
- + Подходящи за използване като предикторно-коректорски метод, когато са в комбинация с Адамс - Мултан.
- Погодни от мярка точка но установяват спрямо Р.К.

2. Автоматични.

- Автоматичните методи са значително по-дълги.
- За търди задачи автоматичните методи са практически неприложими
- Често автоматичните методи се използват заедно с явките в двойка предиктор-коректор.

3. Адаптивен избор на стъпката VS равномерна ирека.

- Равномерната ирека позволява да се контролира времето, т.к. броя операции е предварително известен.
- Адаптивният избор позволява да се контролира автоматично точността на приближеното решение.
- В задачи в които решението се инициира броя итерации и броя на останалата част адаптивният избор ще предизвика затруднения в принципиален смисъл

В зависимост от това даде времевата кривина на участка, която не говори за стационарни и нестационарни задачи.

- **Стационарните задачи** са задачи в които не е участък времето. Те са 2 мерки или 3 мерки, а са неизвестни функционални обекти $u(x, y)$, $u(x, y, z)$. Те описват равновесното състояние на даден процес.
- **Нестационарните задачи** описват времевата еволюция на даден процес. Те могат да бъдат 1, 2 или 3 мерки, съответно с неизвестни функции: $u(x, t)$, ~~$u(x, y, t)$~~ , $u(x, y, z, t)$

Уравнение на непрекъснатостта

$$\frac{\partial u}{\partial t} = - \frac{\partial j}{\partial x} + f \quad \left(\text{където } j(x, t) \text{ е потока на веществата в точката } x \text{ в момент от време } t \right)$$

f е функция, която описва източници / конвекции

Закон на Фик (в топлопроводността закон на Фурье)

$$j_{diff}(x, t) = -D \frac{\partial u}{\partial x} \quad \cdot \text{Дифузионният поток е}$$

пропорционален на разликата в концентрациите

Уравнение на дифузията

Ако в Закона за запазване (уравнението на непрекъснатостта) за мястото закон на Фик използваме уравнението на дифузията

$$\frac{\partial u}{\partial t} = D \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + f$$

Равномерна мрежа със стойки^{по} пространството и по времето

$$\bar{W}_{h,T} := \{x_i, t_j\} : x_i = ih, t_j = jT, i = \overline{0, n}, j = \overline{0, m}, n = l/h, m = T/T$$

Стойността на приближеното решение в $\tau \cdot (x_i, t_j)$ ще бъдем с y_i^j . Моментът от времето за който $t = t_j$ ще нарекаме j -ти слой по времето.

Извеждане на явна разностна схема при гранични условия на Дирихле.

- Извеждане на уравнение на теплопроводността:

и гранични
условия

$$* \frac{\partial u}{\partial t} - D \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} = f$$

със следните начини

$$u(x, 0) = u_0(x)$$

$$u(0, t) = U_L(t) \quad u(l, t) = U_R(t)$$
- Въвеждаме равномерна мрежа $\bar{W}_{h,T}$
- От начинното условие има известна стойност на решението в 0-вия слой по времето.
 $y_i^0 = u_0(x_i) \quad i = \overline{0, n}$
- На базата на информацията от 0 слой може да сметнем стойността за 1 вляво и т.н. В общия случай може да намерим стойностите за $j+1$ и така тези за j -тия
- Апроксимираме уравнението $*$ в $\tau \cdot (x_i, t_j)$
  - Апроксимираме производната по времето с ϕ -ка с разлика напред.
  - Апроксимираме производната по пространството с ϕ -ка с централна разлика от втори ред.
  - Получаваме диференциално уравнение $O(h^2 + t)$
- ~~•~~
$$\frac{y_{i+1}^j - y_i^j}{\tau} - D \frac{y_{i+1}^j - 2y_i^j + y_{i-1}^j}{h^2} = f_j \quad i = \overline{1, n-1}, j = \overline{1, m-1}$$

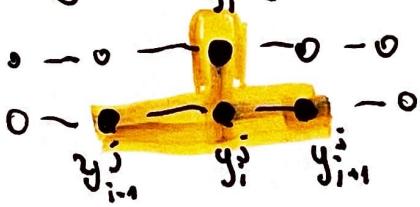
β Него участват стойностите на приближеното решение в тозките с индекси $(i-1, j)$, (i, j) , $(i+1, j)$, $\underbrace{(i, j+1)}$ като само последната стойност е ненужна.

Това значи, че получената схема е авто.

Моделон

Тозките които не участват в пресмятането на текущата (търсена) тозка, те могат да бъдат както от своята същност, така и от други причини.

Пример:
от автата
увесилка
схема

Моделонът може да постави така, че да изпари всички външни тозки.

За граничните тозки ние използваме граничните условия.

$$y_0^{j+1} = u_L(t_{j+1}) \quad y_n^{j+1} = u_R(t_{j+1}) \quad j = \overline{0, m-1}$$

Така използваме каноничният вид на диференчната схема:

$$y_i^{j+1} = \left(1 - 2 \frac{D\tau}{h^2}\right) y_i^j + \frac{D\tau}{h^2} (y_{i-1}^j + y_{i+1}^j) + T f_i^j \quad i = \overline{1, n-1} \quad j = \overline{0, m-1}$$

$$y_0^0 = u_0(x_0) \quad \bar{\tau} = \overline{0, n}$$

$$y_n^{j+1} = u_L(t_{j+1}) ; \quad y_0^{j+1} = u_R(t_{j+1}) \quad j = \overline{0, m-1}$$

Alg.7 / Реализиране на явна диференчна схема

- Използвайки на галото условие копирайте стойностите на първия слой по времето
- Итерираме по $j = \overline{0, m-1}$. На всяка итерация от стойностите на j -тия слой копираме тези на $j+1$ слой

- От априклизицата на основното диференциално уравнение напираме стойностите във вътрешните точки от иската
- От граничните условия приемаме стойностите на приближното решение в граничните точки.

N.B.26.

Ако коефициентите пред иди "u" са в каквато лице
са положителни и при това разликата в
кофициентите в лявата и тези в дясната страна е
негричлива, то методът е икономичен

Note: За да бъде явноста двусъдържане със стойности и
що точка ТР. да бъде изпълнено

$$J \leq \frac{h^2}{20}$$

Def. 9 | Гранични условия на Дирихле, Нойман, Робин

• Дирихле / първи ред
 $u(0,t) = u_L(t)$

• Нойман / втори ред (за потока)

$$\frac{\partial u}{\partial x}(0,t) = u_L(t)$$

• Робин / смесени / трети ред

$$\frac{\partial u}{\partial t}(0,t) + \lambda u(0,t) = u_L(t)$$

Апроксимиране на граничните условия на Нойман

Имене

$$\frac{\partial u}{\partial t} - D \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} = f \quad 0 < x < l, \quad 0 < t \leq T,$$

$$u(x, 0) = u_0(x) \quad 0 \leq x \leq l$$

$$\frac{\partial u}{\partial x}(0, t) = u_L(t), \quad u(l, t) = u_R(t)$$

Лявото гранично условие е на Нойман. Зададено е ляво и не разполагаме с не-върхушки точки, тихи могат да го апроксимират единствено с формулата разлика например. Получаваме

$$\frac{u_i^j - u_0^j}{h} = u_L(t_j)$$

Това обаче има $O(h)$. Това е граника за ко-
ничен ред от реда който получаваме в останалите точки.
Нека новият ред да е апроксимация за пр. усл. на Ной-

Михаил може да замени

$$\frac{u_i^j - u_0^j}{h} = u_L(t_j) + O(h). \text{ Ако разделим оста-}$$

+ грешката ще получим

$$\frac{u_i^j - u_0^j}{h} = u_L(t_j) + \dots + O(h^2)$$

$$\frac{u_i^j - u_0^j}{h} - \frac{u_0^j - u_{-1}^j}{h} = u_L(t_j) + O(h^2)$$

$$\frac{u_i^j - u_0^j}{h} - \frac{u_0^j - u_{-1}^j}{h} = u_L(t_j)$$

Остатъчната грешка $O(h)$ може да бъде представена като $\epsilon + O(h^3)$
 е близкостта $1\Gamma A$. Нека се разгледа како разбиране на
 погрешка Тайлър около $x=0$

$$\begin{aligned} \Psi_{h,j} &= \frac{1}{h} \left(u_0^j + \frac{\partial u}{\partial x} \Big|_0 h + \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} \Big|_0 \frac{h^2}{2} + O(h^3) \cdot u_0^j \right) - u_L(t_j) \\ &= \frac{h}{2} \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} \Big|_0 + O(h^2) \end{aligned}$$

Заметка: ~~Δ~~ $\subset \frac{h}{2} \frac{\partial^2 u}{\partial x^2}$. Не може да се априксимира с
 унгарна разлика.

Допусканието за $x=0$ основното стъференциално уравнение е
 изпълнено и изразяване втората производна по времето
 пространството с тази по времето

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} = \frac{1}{D} \left(\frac{\partial u}{\partial t} - f \right). \text{ със заместване } \Leftrightarrow u$$

наложени:

$$\frac{y_i^j - y_0^j}{h} - \frac{1}{2D} \left(\frac{\partial u}{\partial t} - f \right) = u_L(t_i)$$

$$\frac{y_i^j - y_0^j}{h} - \frac{1}{2D} \left(\frac{y_0^{j+1} - y_0^j}{J} - f_0^j \right) = u_L(t_j)$$

B како нареди B чуя

$$y_0^{j+1} = \left(1 - \frac{2JD}{h^2} \right) y_0^j + \frac{2DJ}{h^2} y_i^j + J f_0^j - \frac{2DJ}{h^2} u_L(t_j)$$

и това може да послужи за линеарно уравнение.

Чисто Невърна Схема

Известна задачата

$$\frac{\partial u}{\partial t} - D \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} = f$$

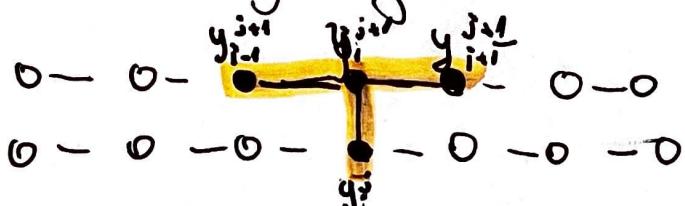
$$u(x, 0) = u_0(x)$$

$$u(0, t) = u_L(t), u(L, t) = u_R(t)$$

Ме под ходили аналогично, като с авансова схема, то
нека този път направим приближението на $j+1$ слоя.
За времето ме използваме ϕ -да с разлика назад.
Написване:

$$\frac{y_i^{j+1} - y_i^j}{\tau} - D \frac{y_{i+1}^{j+1} - 2y_i^{j+1} + y_{i-1}^{j+1}}{h^2} = f_i^{j+1} \quad \begin{matrix} i = 1, n-1 \\ j = 0, m-1 \end{matrix}$$

Тук наближението изглежда така:

Одночестна приближението приближената е невърна, защото
има 3 неизвестни в уравнението y_{i-1}^{j+1} , y_i^{j+1} , y_{i+1}^{j+1}

За да намерим стойностите на приближеното решение
на $j+1$ слоя по времето тр. да решиме системата от $n+1$
уравнения и $n+1$ неизвестни

Векторна матрична форма:

$$\left[\begin{array}{cccccc} 1 & 0 & & & & \\ -D \frac{1}{h^2} & \frac{1}{\tau} + \frac{2D}{h^2} & -D \frac{1}{h^2} & & & \\ & \ddots & \ddots & \ddots & & \\ & & \ddots & \ddots & \ddots & \\ & & & -D \frac{1}{h^2} & \frac{1}{\tau} + \frac{2D}{h^2} & -D \frac{1}{h^2} \\ & & & & 0 & 1 \end{array} \right] \left[\begin{array}{c} y_0^{j+1} \\ y_1^{j+1} \\ \vdots \\ y_{n-1}^{j+1} \\ y_n^{j+1} \end{array} \right] = \left[\begin{array}{c} u_L(t_{j+1}) \\ \frac{y_0^j + f_0^{j+1}}{\tau} \\ \vdots \\ \frac{y_{n-1}^j + f_{n-1}^{j+1}}{\tau} \\ u_R(t_{j+1}) \end{array} \right]$$

Alg 8 | Реализиране на неявки с фундаментални схеми

- Използват се начинното условие, която дава стойностите на първия слой по времето
- Итериране по $j=0, m-1$. На всяка итерация от стойностите на j -тият слой изпирате тези на $j+1$ слой като редовен системуравнение

Чисто неявката схема е монотона за всичко τ

N.B. 28

Диференцното уравнение (Схема на Кранк - Николсон) допълнено с подходящи приближения за начинното и граничните условия дава клас диференциални схеми за приближното решаване на уравнението дифузия/конвекция/адиабатика.

- При $\beta = 1$ схемата е явна.

Има LГА $O(h^2 + \tau)$ и е устойчива монотона при $\tau < \frac{h^2}{2D}$.

- При $\beta \neq 1$ схемата е неявна

Има LГА $O(h^2 + \tau)$ и на всеки слой по времето тр. да се решава нестационарно с тридиизионален матрица.

В частност

- Ако $\beta = 0$ се получава чисто неявна схема, която е монотона за всички избори на τ

- Ако $\beta = 1/2$ се получава схема на Кранк - Николсон, която има LГА $O(h^2 + \tau^2)$ и е монотона при $\tau < \frac{h^2}{D}$. Тя е устойчива за $H \tau$

Схема с Тено

От явната и неявната схема може да получим клас схеми с Тено. Ако умножим явната схема с β , а неявната с $1-\beta$ и изброявши константа се получава

Явна схема:

$$\frac{y_{i+1}^j - y_i^j}{\tau} - D \frac{y_{i+1}^j - 2y_i^j + y_{i-1}^j}{h^2} = f_i^j \quad | \cdot \beta$$

Неявна схема:

$$\frac{y_{i+1}^j - y_i^j}{\tau} - D \frac{y_{i+1}^{j+1} - 2y_i^{j+1} + y_{i-1}^{j+1}}{h^2} = f_i^{j+1} \quad | \cdot (1-\beta)$$

Получение

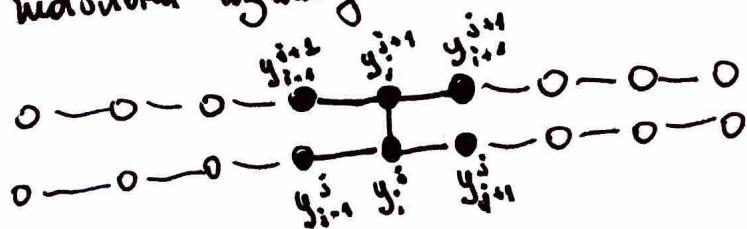
$$\beta \cdot \frac{y_{i+1}^j - y_i^j}{\tau} - \beta D \frac{y_{i+1}^j - 2y_i^j + y_{i-1}^j}{h^2} = \beta f_i^j +$$

$$(1-\beta) \frac{y_{i+1}^j - y_i^j}{\tau} - (1-\beta) D \frac{y_{i+1}^{j+1} - 2y_i^{j+1} + y_{i-1}^{j+1}}{h^2} = (1-\beta) f_i^{j+1}$$

$$(\beta + 1 - \beta) \frac{y_{i+1}^j - y_i^j}{\tau} - \beta D \left(\frac{y_{i+1}^j + 2y_i^j + y_{i-1}^j}{h^2} \right) - (1-\beta) D \left(\frac{y_{i+1}^{j+1} - 2y_i^{j+1} + y_{i-1}^{j+1}}{h^2} \right) = \beta f_i^j + (1-\beta) f_i^{j+1}$$

$$\frac{y_{i+1}^j - y_i^j}{\tau} - \beta D \left(\frac{y_{i+1}^j - 2y_i^j + y_{i-1}^j}{h^2} \right) - (1-\beta) D \left(\frac{y_{i+1}^{j+1} - 2y_i^{j+1} + y_{i-1}^{j+1}}{h^2} \right) = \beta f_i^j + (1-\beta) f_i^{j+1}$$

Тук наричана известна точка:

Най-убедителен избор за β от неявната точка на точност на метода е при $\beta = 1/2$. Тогава време $O(h^2 + \tau^2)$

Устойчивост на диференчните схеми за решаване на ЧДГ

Нека е дадена диференчна задача:

$$\frac{\partial u}{\partial t} = f, \quad 0 < x < X, \quad 0 < t \leq T$$

$$l_{init} u = u_0, \quad t=0 \quad (\star)$$

$$l_{bound} u = g \quad x=0, x=X$$

По този начин задачата може да бъде сведена към диференчна задача.

- Въвеждане на мрежа:

$$W_{h,T} := \{(x_i, t_j) : x_i = i h, \quad t_j = j T, \quad i = \overline{0, n}, \quad j = \overline{0, m}, \quad n = l/h, \quad m = T/J\}$$

- Нека означим $y_h(x_i, t_j) := y_i$ за всяка точка от мрежата. С други думи y_h е **мрежова функция**.

- Описване на диференчна схема, на базата на отговорния задача

$$\frac{\partial y_h}{\partial t} = f, \quad 0 < x_i < X, \quad 0 < t_j \leq T$$

$$l_{init} y_h = u_0, \quad t_j = 0 \quad (\star\star)$$

$$l_{bound} y_h = g \quad x_i = 0, \quad x_i = X$$

$L_h, l_{init} h, l_{bound} h$ са **мрежови / диференчни оператори**.
Те определят приближението на левите страни в основното уравнение.

Def. 10 | Устойчивост на диференчната схема в $\| \cdot \|_h$ -норма

Нека в пространството от мрежови функции y_h е въведена норма $\| \cdot \|_h$. Казваме, че диференчната схема $(\star\star)$ е устойчива в $\| \cdot \|_h$, ако приближеното решение y_h изпълнява неравността:

$$\| y_h \|_h \leq C_1 \| u_0 \|_h + C_2 \| f \|_h + C_3 \| g \|_h \quad \text{за някакви } C_1, C_2, C_3$$

Малко изменението във въздушните данни водят до малки изменения
в разпределение

Нека разгледаме малко променени данни отрано, наложено условие и гра нично условие. Нека им езиками с $\bar{f}$, $\bar{u}_0$, $\bar{\mu}$. Тозава временното y_h ще задава изследа така:
с променяните данни

$$\Delta_h \bar{y}_h = \bar{f} \quad 0 < x < X, 0 < t \leq T'$$

$$\lim_{h \rightarrow 0} \bar{y}_h = \bar{u}_0 \quad t=0 \quad (\because)$$

$$\lim_{h \rightarrow 0} \bar{y}_h = \bar{\mu} \quad x=0, x=X$$

Тозава, ако извадим ($\bar{f} - \bar{f}$) от ($\because$) получаваме

$$\Delta_h (y_h - \bar{y}_h) = \bar{f} - \bar{f} \quad 0 < x < X, 0 < t \leq T'$$

$$\lim_{h \rightarrow 0} (y_h - \bar{y}_h) = \bar{u}_0 - \bar{u}_0 \quad t=0$$

$$\lim_{h \rightarrow 0} (y_h - \bar{y}_h) = \bar{\mu} - \bar{\mu} \quad x=0, x=X . \quad \text{T. e.}$$

уравнението на изследа задава с дясна страна $\bar{f} - \bar{f}$, наложено условие $\bar{u}_0 - \bar{u}_0$ и гранично условие $\bar{\mu} - \bar{\mu}$. Следователно ако диференцната схема е устойчива, тога ще биде в сила оценката

$$\| y_h - \bar{y}_h \|_h \leq C_1 \| \bar{u}_0 - \bar{u}_0 \|_h + C_2 \| \bar{\mu} - \bar{\mu} \|_h + C_3 \| \bar{f} - \bar{f} \|_h$$

T. e. ако изменението на дясната страна, наложено и граничните условия е малко, то и премината ще биде малка.

Устойчивост на начинни данни, по гранични условия, на дясната страна

Числен диференциална схема

$$\begin{cases} \Delta_h y_h = f(t_i, x), \quad 0 < t \leq T \\ \text{initial } y_h = u_0, \quad t_i = 0 \\ \text{boundary } y_h = h \quad x_i = 0, \quad x_i = X \end{cases}$$

Можем да запишем $y_h = y_{h,1} + y_{h,2} + y_{h,3}$, когато

$$\begin{aligned} \Delta_h y_{h,1} &= 0, \quad (1) & \Delta_h y_{h,2} &= 0, \quad (2) & \Delta_h y_{h,3} &= f, \quad (3) \\ \text{initial } y_{h,1} &= u_0, & \text{initial } y_{h,2} &= 0, & \text{initial } y_{h,3} &= 0, \\ \text{boundary } y_{h,1} &= 0, & \text{boundary } y_{h,2} &= h & \text{boundary } y_{h,3} &= 0. \end{aligned}$$

Така може да изследваме устойчивостта на дясната диференциална схема, като поотделно изследваме как въливат различните входни данни.

Def. 11

Казвамо, че диференциална схема $\star\star$ е:

- устойчива по начинни данни ако решението на (1) изпълнява

$$\|y_{h,1}\|_h \leq C_1 \|u_0\|_h;$$

- устойчива по гранични условия, ако решението на (2) изпълнява

$$\|y_{h,2}\|_h \leq C_2 \|h\|_h;$$

- устойчива на дясна страна, ако решението на (3) изпълнява

$$\|y_{h,3}\|_h \leq C_3 \|f\|_h$$

Метода максимум - норма

$$\|y_h\|_{L_\infty} := \max_{(x_i, t_j) \in \mathcal{M}_{h,j}} |y_h(x_i, t_j)|$$

Def. 12 | Принцип на максимума за диференциални задачи

Когато се даде диференциална задача изпълнява принципа на максимума, то решението на хомогенната задача (при $f=0$) може да достига своята max неподвижна/min оприличена стойност или в негативен момент от време. Или на граничната област по пространството, в която решаваме задачата.

Това е свойство на решението на диференциална задача (не на граничната схема), което е в сила например за уравнението на употреблена, уравнението на кръгса, на струята и др.

Принцип за неподвижност на кофициентите

Ако кофициентите пред "у"-член във всяка единична единица на диференциалната схема са неподвижни тихи, то ~~единият~~ метода е устойчив. Ако разликата между кофициентите в лявата и тези в дясната страна е неоприличена, то методът е илюзорен. То гарантира че приближеното решение ще изпълни напр. за максимума С други думи се гарантира, че е в сила очакваната

$$\|y_h\|_{L_\infty} \leq \|u_0\|_{L_\infty} + \|f\|_{L_\infty}$$

Торка, ако е изпълнено условието за неподвижност на кофициентите и следващо принципът на максимума е в сила и за приближеното решение, то диференциалната схема е устойчива (но негативни данни и гранични условия | $\|u_0\|_{L_\infty}$ норма)

Доказателство на принципа на кофициентите

Пример:

Нека y_i^{j+1} се изразява явно от $y_{i+1}^j, y_i^j, y_{i-1}^j$.

Извънко

$$y_i^{j+1} = A y_{i+1}^j + B y_i^j + C y_{i-1}^j, \text{ където кофициентите}$$

удовлетворяват условието за постойност на кофициентите:

$$A > 0, B > 0, C \geq 0, A + B + C \leq 1.$$

Трябва е ясно, че $y_i^{j+1} \leq \max \{y_i^j, y_{i+1}^j, y_{i-1}^j\}$, като равенството се достига, само ако $y_i^j = y_{i+1}^j = y_{i-1}^j$ и $A + B + C = 1$. С други думи нриймското решение за $j+1$ същ не може да е по-голямо от отকоято максимума на j -та. Развивайки по индукция за всички предишни стъпки, настъпва, че $\max$ постойността стойност се достига или на 0 или на граничата им на прелицата на областта

Обобщено, нека допускнем, че принципа на постойност на кофициентите е в сила, но максимума се достига във всички точки Точка. y_i^{j+1} . Точка от каквито вид има

$$y_i^{j+1} = \sum_{(x,t) \in S} A_{(x,t)} y_h^{(x,t)}, \text{ където } S \text{ е малока върху}$$

които е построена схемата, без $T(x_i, t_{j+1})$.

От условието за постойност на кофициентите и факта, че y_i^{j+1} е $\max$ стойност, следва, че стойностите във всички точки на малока са равни. Поставяйки на място последователно върху всяка точка и ще получим, че Решението е константа т.е. $\max$, която е равен на тази константа се достига във всички, в частност по прелицата.

Мрежката ℓ_2 -норма

$$\|y_n\|_{\ell_2} := \sqrt{\frac{1}{N} \sum_{(x_i, t_i) \in W_{h,T}} |y_n(x_i, t_i)|^2}$$

Където N е броя на токите в схемата

Мрежката ℓ_2 -норма е показваща за "средната стойност" на y_n в токите от мрежата и издавателност честотността в този норма ще означава, че "средната граника" върху токите от мрежата ще е "малка". Това е по-силният резултат от честотността в максимална норма, т.к. е възможно да има токи в които граниката да има по-големи стойности, но все пак резултата получена чрез диференчната схема ще бъде "стиснати"

Метод на Хармоничните приложения.

За явна схема

$$-\frac{y_k^{j+1} - y_k^j}{\tau} - \frac{y_{k+1}^j - 2y_k^j + y_{k-1}^j}{h^2} = 0$$

$$-\text{Нека } y_k^j = e^{ik\pi x_j} \quad \text{точка} \quad (i = \sqrt{-1})$$

$$\|y_n(x, t_j)\|_{\ell_2} = \sqrt{\frac{1}{n+1} \sum_{k=0}^n |e^{ik\pi x_j}|^2}$$

- прилагаме ф. на на Ойлер $e^{ik\pi t} = \cos(k\pi t) + i \sin(k\pi t)$ и получаваме

$$\|y_n(x, t_j)\|_{\ell_2} = 1. \quad (\text{може да имам, че това е нулевият ток от разпределението})$$

- Нека $y_k^{j+1} = q y_k^j$. Да изразим q

(искаме да съзвъните човека, нормата да намалее)

$$\frac{y_k^{j+1} - y_k^j}{\tau} = \frac{y_{k+1}^j - 2y_k^j + y_{k-1}^j}{h^2}$$

$$\frac{qe^{ikh\epsilon} - e^{-ikh\epsilon}}{\tau} = \frac{e^{i(k+1)h\epsilon} - 2e^{ikh\epsilon} + e^{i(k-1)h\epsilon}}{h^2} \quad ; \quad e^{ikh\epsilon}$$

$$\frac{q \cdot 1}{\tau} = \frac{e^{ikh\epsilon} - 2 + e^{-ikh\epsilon}}{h^2}$$

$$\frac{q \cdot 1}{\tau} = \frac{\cos(h\epsilon) + i \sin(h\epsilon) - 2 + \cos(-h\epsilon) - i \sin(-h\epsilon)}{h^2}$$

$$\frac{q \cdot 1}{\tau} = \frac{2(\cos(h\epsilon) - 1)}{h^2}$$

$$\frac{q \cdot 1}{\tau} = -4 \frac{\sin^2 \frac{h\epsilon}{2}}{h^2}$$

$$q = 1 - \frac{4J}{h^2} \sin^2 \frac{h\epsilon}{2}$$

Укажем $|q| < 1$.

$$\left| 1 - \frac{4J}{h^2} \sin^2 \frac{h\epsilon}{2} \right| < 1 \quad \text{или} \quad -1 < 1 - \frac{4J}{h^2} \sin^2 \frac{h\epsilon}{2} < 1, \quad \text{когда } \epsilon \neq 0$$

$$-2 \leq -\frac{4J}{h^2} \sin^2 \frac{h\epsilon}{2}$$

$$\tau \leq \frac{h^2}{2 \sin^2 \frac{h\epsilon}{2}}$$

$$\tau \leq \frac{h^2}{2}$$

- Задачка схема - Кратк-Некаленд.

$$y_k^j = q^j \cdot e^{ik\hbar c}$$

Используя $\frac{y_{k+1}^{j+1} - y_k^j}{\hbar} - \frac{y_{k-1}^{j+1} - 2y_k^{j+1} + y_{k+1}^j}{2\hbar} - \frac{y_{k+1}^{j+1} - 2y_k^{j+1} + y_{k-1}^{j+1}}{2\hbar} = 0$

$$\frac{q^{j+1} \cdot e^{ik\hbar c} - q^j e^{ik\hbar c}}{\hbar} - \frac{q^j e^{ik\hbar c} - 2q^j e^{ik\hbar c} + q^j e^{ik\hbar c}}{2\hbar} - \frac{q^{j+1} e^{i(k+1)\hbar c} - 2q^{j+1} e^{ik\hbar c} + q^{j+1} e^{i(k+1)\hbar c}}{2\hbar} / :q^j$$

$$\frac{q e^{ik\hbar c} - e^{ik\hbar c}}{\hbar} - \frac{q^{i(k+1)\hbar c} - 2e^{ik\hbar c} + e^{i(k+1)\hbar c}}{2\hbar} - \frac{q(e^{i(k+1)\hbar c} - 2\dots)}{2\hbar}$$

$$\frac{q-1}{\hbar} \neq \frac{e^{ik\hbar c} - 2 + e^{-ik\hbar c}}{2\hbar} + \frac{q(e^{ik\hbar c} - 2 + e^{-ik\hbar c})}{2\hbar}$$

$$\frac{q-1}{\hbar} - \frac{\cos(\hbar c) + i \sin(\hbar c) - 2 + (\cos(\hbar c) - i \sin(\hbar c))}{2\hbar} + \frac{qz}{2\hbar}$$

$$\frac{q-1}{\hbar} - \frac{2 \sin^2 \frac{\hbar c}{2}}{\hbar^2} - \frac{2q \sin^2 \frac{\hbar c}{2}}{\hbar^2}$$

$$q = \frac{1 - \frac{2 \sin^2 \frac{\hbar c}{2}}{\hbar^2}}{1 + \frac{2q \sin^2 \frac{\hbar c}{2}}{\hbar^2}}$$